

NOVÉ POZNATKY O PODOBĚ HRADU BUCHLOVA NA PŘELOMU 15. A 16. STOLETÍ

Radim Vrla, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Kroměříži

Složitý stavební vývoj hradu Buchlova stále není uspokojivě objasněn. Povrchový průzkum severního traktu hradního jádra, provedený v letech 2011–2012, přinesl nové poznatky o rozsáhlé, pozdně gotické přestavbě, která zde proběhla na přelomu 15. a 16. století.

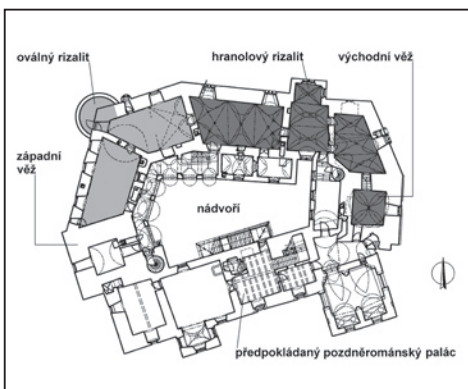
Hrad Buchlov náleží bezesporu k nejhodnotnějším kulturním památkám naší vlasti. Je jedním z mála pozdně románských hradů na našem území, obsahuje doklady mimořádně kvalitní raně a pozdně gotické architektury a na rozdíl od naprosté většiny našich ostatních hradních staveb se neproměnil ve zříceninu, ale dochoval se dodnes (obr. 1). Stavební organismus hradu Buchlova představuje jakousi banku nabitou cennými architektonickými detaily a konstrukcemi, které nás mohou poučit o historických stavebních postupech a technologiích i o nesmírně složitém stavebním vývoji, kterým hrad za dlouhou dobu své existence prošel. Tato banka svá tajemství však velmi dobře střeží a získat z ní nové informace je velmi obtížné, či téměř nemožné. Brání tomu především nemožnost sondáže pod stávající historické omítky, nepřístupnost výše položených partií vnějších fasád a podobně. I tak se však v nedávné době opět podařilo nahlédnout hlouběji do tajemství obestírajícího stavební vývoj tohoto hradu.

Neočekávaně cenné výsledky totiž přinesl průzkum severního traktu hradního jádra, prováděný v letech 2011–2012 autorem této stati (obr. 2). Zpočátku zde byly zpracovávány dílčí operativní průzkumy půdního prostoru a vnější fasády, průzkum pak byl, na základě poměrně překvapivých výsledků, rozšířen i na interiéry.

Cílem této práce je podání stručné informace o získaných poznatcích, týkajících se především pozdně gotické fáze výstavby hradu; součástí je též pokus o jejich interpretaci. Kompletní informace o výsledcích celého průzkumu a nový náhled na stavební vývoj sledovaného traktu od 13. století je publikován na jiném místě (Vrla 2012).

Obr. 1. Hrad Buchlov, severní část hradního jádra, pohled od severozápadu, Buchlov 2010. Foto R. Vrla.

Obr. 2. Hrad Buchlov, půdorys patra hradního jádra s vyznačením částí zmiňovaných v textu. Šedě jsou vyznačeny prostory zkoumaného severního traktu; tmavý odstín šedé – stávající prostory s dochovanými, pozdně gotickými klenbami, světlý odstín šedé – pokus o rekonstrukci dispozice západní části traktu pro období přelomu 15. a 16. století (včetně náznaku možné podoby části zaniklých kleneb), 2012. Kresba R. Vrla.

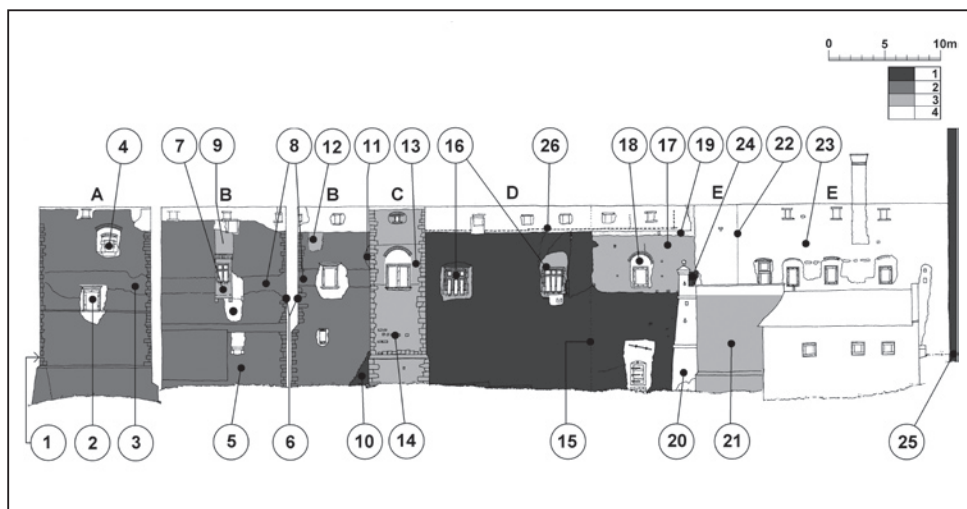
1) Popis nálezových situací

a) Vnější fasáda severního traktu

Vnější fasáda sledovaného traktu je v současné době zbavena převážné části povrchových úprav. Většinou zde můžeme spatřit kamenné lomové zdivo se vtroušenými cihlami.

Kvůli jednodušší orientaci je plocha fasád rozdělena na části A–E (obr. 3). V horních partiích částí A, B a D se nachází průběžný pás smíšeného zdiva s půdními okénky, kterému se v této kapitole nebudeme blíže věnovat.

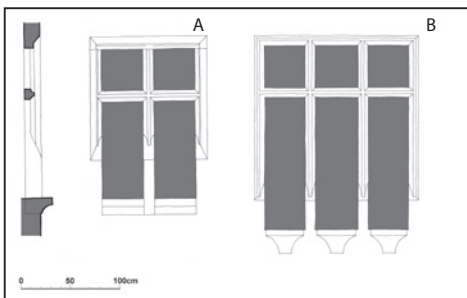
A: Jedná se o čelo bývalé východní věže (obr. 5). Fasáda mírně předstupuje před průčelí traktu, nároží útvaru (mimo sokl) jsou armována v kameni sekanými kvádry, mezi kterými je řídko druhotně použito i architektonických detailů (např. na obr. 3:1 je patrna dvojice druhotně použitých sekaných bloků, náležejících snad dělicím prvkům rozměrnějšího okna?). Ve spodní části se nachází zmíněný rozšířený sokl, který je v levé části vyvinut v oblý, kónický pilíř, pravé nároží této partie je zesíleno dalším, níže situovaným soklem s pultovou stříškou, umístěným na severní stěně popisovaného útvaru. Na rozšířený sokl, korunovaný nahoře pultově zešikmenou římsou, nasedá horní část zdiva s armovanými nárožními; tato část zdiva je v úrovni bankálu okna v patře opět ukončena zešikmenou, horizontální linií ústupku v šířce zdiva. Z krátkého úseku severního průčelí věže je patrné, že popsané části zdiva spolu souvisejí a jsou (alespoň jejich viditelné části) dílem jedné stavební etapy. Zmíněné okno v patře (obr. 3:2) má obdélný tvar a je vybaveno kamenným renesančním ostěním. Partie zdiva pod oknem je zřejmě nově vyzděna, po bocích stojek je patrné cihelné zdivo, pokryté hrubou omítkou. Při horní části okna probíhá pás omítkové vrstvy, kryjící povrch kamenného zdiva v celé šířce partie A (obr. 3:3). Vyšše, napravo od osy průčelí, je situováno drobné obdélné okénko 2. patra věže (obr. 3:4). Je rovněž vybaveno kamenným ostěním s drobným okosením vnější hrany, které se v trnožích pravouhle zalamuje k výřezu otvoru. Ostění je situováno v poměrně ostře ohraničené partii cihelného zdiva, ve které je patrný segmentový pas nad překladem ostění a další, vyšše situovaný pas završující celou tuto partii.

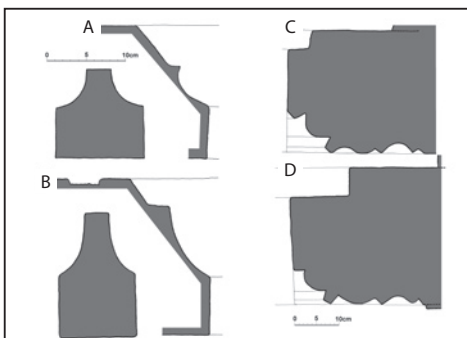
Obr. 3. Hrad Buchlov, náčrtes rozvinutého pohledu na fasády severního traktu s vyznačením jednotlivých partií (A–E) a označením v textu zmiňovaných detailů; legenda odstupňované šedi označící předpokládaného stáří zdiv – viz obr. 15, 2012. Kresba R. Vrla.

B: Partie průčelí mezi východní věží a rizalitem obdélného půdorysu (C) je rovněž tvořena převážně lomovým zdívem; pokud je možno posoudit, severní stěna věže (část A) je od přilehlého zdiva oddělena po celé výšce svislou spárou. Soklová partie východní části úseku B je rovněž rozšířena (koruna soklu leží výše než u části A), pravou část soklu pak tvoří dále předstupující zdivo, jehož půdorysnou linii ctí i nízká partie zdiva v dolní části (obr. 3:5). V pravé části soklu je osazena dvojice dlouhých kamenných konzol s esovitým zakončením, mezi nimiž se nachází novodobá zazdívkka. Na úrovni jejich horní hrany je ve zdivu zasazen dlouhý subtilní kamenný hranol, nadlehlá úzká partie zdiva (až po stříškovité ukončení rozšířeného soklu) je rovněž novodobě upravena. Severovýchodní nároží sledovaného průčelí je v podstatné části armováno v kameni sekanými bloky, z nichž některé byly jistě použity druhotně (obr. 3:6). Fasádu východní části nad zmíněným soklem prolamuje štíhlý, mělký arkýř se čtyřdílným oknem, vybaveným kamenným ostěním poměrně bohaté profilace (obr. 3:7, obr. 4A, obr. 5A); ta sestává ze širokého okosení vnější hrany, provázeného mělkým odsazeným výžlabkem, který přechází i na hrany prvků členícího kříže. Profilace se v trnoži zasekává do širokých, vně sklopených plošek. Ve spodní části vystupují pod okenními výřezy kónické, bankálové římsové prvky. Vnější plocha ostění je po okraji profilace opatřena řadou otvorů pro uchycení již neexistující mříže. Arkýř spočívá na dvojici krátkých konzol se čtvrtkruhovým ukončením. Po bocích arkýře probíhá výrazný horizontální pás zdiva, krytý z větší části maltou – této partii odpovídá i anomálie na severovýchodním nároží, kde v šíři tohoto pásu chybí kvádrová armatura – nároží je zde budováno z lomového zdiva (obr. 3:8). Napravo od konzol nesoucích arkýř je situována další osamocená konzola, nad kterou je opět partie s novodobým lícem; vlevo pod touto konzolou se nachází partie zdiva s větším obsahem úlomků cihel. Další partie s větším množstvím cihel, provázených zde navíc i druhotně použitými kvádry, se nachází nad arkýřem (obr. 3:9).

Severní část partie B svým charakterem v podstatě odpovídá popsané partii jižní, její spodní část však postrádá rozšířený sokl. V pravé části trnože fasády je dochováno torzo zdiva, mírně půdorysně předstupujícího před líc zbylé části fasády (obr. 3:10); toto zdivo zabíhá za hmotu přilehlého rizalitu (partie C) a jeho koruna nepravidelně klesá směrem k východu. Ve spodní části fasádu prolamuje prostý obdélný okenní otvor s cihelnými špaletami i záklenkem. Ve zdivu nad tímto oknem se nachází poměrně velká cihelná partie, ve které je vsazeno v kameni sekané renesanční ostění obdélného, druhotně zaslepeného

Obr. 4. Hrad Buchlov, A – zaměření okenního ostění arkýře v severovýchodní fasádě traktu (srovnej obr. 3:7); napravo čelní pohled, nalevo svislý řez; B – zaměření západního okna rytířského sálu (místnost č. 24), vnější pohled (srovnej obr. 3:16), 2012. Kresba R. Vrla.

Obr. 5. Hrad Buchlov, vlevo – profilace stopek a svislých dělicích prutů pozdně gotických oken vnější fasády severního traktu; A – arkýř v severovýchodní fasádě, B – východní okno rytířského sálu; vpravo – profilace dvojice přetínávacích portálů v rytířském sále (místnost č. 24) C – vstup do místnosti č. 25, D – vstup do dvorního traktu, 2012. Kresba R. Vrla.

okna (ostění tvarově odpovídá oknu na obr. 3:2). Zmíněná cihelná partie kolem okna nepřesahuje horní hranu nadokenní římsy, sahá však poměrně hluboko pod bankál. Po bocích tohoto zazděného okna opět probíhá horizontální pás zdiva krytého maltou (obr. 3:8). Napravo nahoře je dochována další partie cihelného zdiva, zabíhající za zdivo přilehlého rizalitu (obr. 3:11). V levé části sledované partie se pak rýsuje nepřilíživá zřetelná partie smíšeného zdiva, ohraničená vtroušenými cihlami (obr. 3:12).

C: Zdivo hranolového rizalitu je k průčelí traktu po celé své výši přiloženo na spáru. Výjimkou je pouze horní partie – zde smíšené zdivo s půdními okénky přiléhá pro změnu na spáru k rizalitu. Zdivo tohoto rizalitu je kompaktní, smíšené, s převahou kamene. Výjimku zde tvoří partie kolem oken ve východním a severním průčelí; zde se nacházejí rozsáhlé plochy čistě cihelného zdiva, které je však s okolním smíšeným současně (obr. 3:13, obr. 6A). Nároží jsou armována v kameni sekanými bloky, jejichž rozměry jsou výrazně větší než u armatur nároží výše popsanych. Spodní část útvaru tvoří rozšířená trnož, krytá pultovou stříškou, tvořenou rovněž sekanými kamennými bloky (obr. 6C). Ve spodní partii zdiva nad rozšířeným soklem můžeme vidět řadu druhotně použitých architektonických detailů (obr. 3:14, obr. 6B). Ve zmíněných cihelných partiích jsou osazena obdélná okna s prostými kamennými ostěním renesančního tvarosloví (srovnej obr. 6). Vysoko nad oběma okny se v cihelném zdivu rýsují cihelné záklenky, pod kterými byla původně jiná okna. Zcela nahoře jsou na všech třech stěnách rizalitu drobná obdélná okénka obdobného provedení; překlad i bankál jsou z dřevěných desek, špalety cihelné, nahoře vidíme segmentový cihelný záklenek; západní okénko je zaslepeno.

Obr. 6. Hrad Buchlov, pohled na hranolový rizalit s vyznačením detailů uvedených v textu; pohled od severovýchodu, Buchlov 2012. Foto R. Vrla.

D: Dále k západu probíhá severní zeď sledovaného traktu, která zde vytváří oblé tupouhelné nároží (obr. 3:15). Před tímto nárožím je zdivo po celé výšce (až pod průběžný horní pás smíšeného zdiva s půdními okénky) téměř kompaktní kamenné, téměř bez příměsi cihel; ty lze v ploše zdiva nalézt pouze ve vysrávkách a u okenních ostění. Ve spodní části mírně předstupuje horizontální pás zdiva (zřejmě partie související s rozšířeným základem). V úrovni patra je stěna prolomena dvojicí rozměrných, obdobně utvářených oken (obr. 3:16, obr. 4B). Okna jsou šestidílná a jsou vybavena kamennými ostěním shodné profilace. Tato profilace je obdobná jako u okna v arkýři partie B, liší se pouze proporcemi jednotlivých prvků (obr. 5B). Ostění jsou po obvodu rovněž opatřena pásem hustě kladených otvorů po odstraněných mřížích. Ve spodní části jsou některé otvory situovány i mimo plochu kamenného ostění – do cihelných partií, které v poměrně úzkých nepravidelných pásech tato ostění obklopují. Nad okny je tato plocha cihelného zdiva větší, u západního okna je doposud z větší části kryta omítkou, u východního je zde patrný cihelný vylehčovací pás, určený původně pro menší okenní otvor. Při pravé stojce západního okna je ve zdivu dochována část v kameni sekaného ostění staršího okenního otvoru. Jedná se o dvojici bloků, tvořících část pravé okenní špalety a související torzo bankálu (obr. 7A, B). Vnější hrana ostění je opatřena

Obr. 7. Hrad Buchlov, detail západního okna rytířského sálu (místnost č. 24, srovnej obr. 4B); A – fragment ostění staršího okna (v původní poloze), B – druhotně přemístěný fragment ostění staršího okna, C – barokní výlevka; pohled od severu, Buchlov 2012. Foto R. Vrla.

Okosením, které se dole pravouhle zalamuje na horní hranu bankálu. Pod bankálem stávajícího okna se nachází zadržívka ze smíšeného zdiva, ve které je napravo vsazena kamenná barokní výlevka (obr. 7C). Zdivo nad západním oknem je zřetelně vykloněno směrem ven, totéž platí i o zdivu oblého nároží, západně od tohoto okna.

Západně od zmíněného oblého nároží (obr. 3:15) se v dolní části sledované partie nachází druhotně proražený segmentem zaklenutý vstup. Zdivo špalet i nadpraží je zřejmě cihelné a z podstatné části je pokryto omítkou. V úrovni bankálů oken, popsaných ve východní části této partie, probíhá výrazná vodorovná spára, která se v úrovni oblého nároží stáčí nahoru. Tato spára odděluje zmíněné kamenné zdivo ve spodní části od výše situované partie odlišného charakteru (obr. 3:17).

Toto zdivo mírně ustupuje za půdorysnou úroveň líce spodního zdiva a jeho povrch je z velké části pokryt hrubou šedavou omítkou. Napravo je tato plocha ukončena rovněž svislou linií (viz dále). Uprostřed plochy tohoto zdiva je situován obdélný okenní otvor (obr. 3:18), opatřený jednoduchým kamenným ostěním s obíhající lištou a s otvory po mřížích (bloky ostění budí dojem druhotného sestavení). Okno je osazeno v čisté cihelné partii, která dosahuje nad překladem značné výšky a je završena oblým vylehčovacím pasem.

Horní pás smíšeného zdiva s půdními okénky, který je v západní části sledované plochy provázen úzkou partií hruběji lícovaného zdiva; tato partie se v západní části lomí svisle nahoru (obr. 3:19, srovnej obr. 1).

Spodní část této partie je na západní straně ukončena oblým útvarem bizarní vížky (obr. 3:20), sepnuté dvojicí horizontálních lišt a opatřené iluzivními okénky ve tvaru klíčových štíhlých. Zdivo vížky je pravděpodobně cihelné (je to patrné ve spodní části s odpadlou omítkou) a v interiéru obsahuje převět a jeho svislou šachtu.

E: Na zmíněnou vížku navazuje oblé těleso nízkého rizalitu (obr. 3:21), zpevňující severozápadní nároží traktu (obr. 3:22). Útvar je ve spodní části opatřen rozšířenou trnoží, krytou shora širokou římsou pultového sklonu (tvarově i provedením zcela odpovídá římsě na hranolovém rizalitu). Vnější líc je budován z kamenného zdiva spárovaného tvrdou omítkou. Koruna je tvořena subtilní zídkou (ta je ze smíšeného zdiva) krytou kamennými bloky, která jako zábradlí ohraničuje dlážděnou podlahu terasy završující útvar. Horní partie zdiva traktu, ležící východně od severozápadního nároží, je po celé výšce kompaktní, pokrytá hrubou omítkou (obr. 3:23), pouze nalevo dole vystupuje blok staršího zdiva, ve kterém je dochován fragment okenního ostění (obr. 3:24). Jedná se o zbytek levé části štíhlého hrotitého okna; bloky ostění (stojka, části záklenku a bankálu) mají vnější hranu zdobenou průběžným okosením. Tento blok zdiva svým půdorysným průběhem navazuje na popsanou východní partii, zbylá část líce vybočuje mírně k severu.

Fasáda, pokračující za severozápadním nárožím, má v horní části obdobný výraz jako popsaná partie nad oblým rizalitem. Podstatnou část její spodní partie však zakrývá přízemní barokní objekt přípravný jídel. Po pravé straně tohoto objektu je část fasády traktu volná a je v ní patrná podélná, svisle orientovaná partie cihelného zdiva se dvěma drobnými otvory v horní části (jedná se o převět). Okolní zdivo je zřejmě smíšené, s výraznou převahou kamene (alespoň tak lze soudit podle viditelných částí, které vystupují v místech poškození

jinak kompaktních omítkových vrstev. Fasáda patra je prolomena čtveřicí fasádních otvorů opatřených jednoduchými, v kameni sekanými ostěními s obíhající lištou obdélného průřezu. Severní otvor je dveřní, s obdélným nadsvětlíkem a zpřístupňuje zmíněnou terasu na koruně oblého rizalitu. Další tři jsou okna obdélného tvaru, situovaná v partiích cihelného zdiva krytého z větší části omítkou (poměrně velké cihelné partie nad překlady otvorů jsou završeny plochými segmentovými pasy). Tato šedavá omítka se výrazně odlišuje od omítky okolních partií, která má okrovější nádech; ten v plochách mezi okny přechází až do červené (zřejmě vlivem propálení). Pod severním oknem je ve zdivu patrná stojka okenního ostění stejného utváření, která souvisí s bankálem situovaným dnes v půdním prostoru nad přístavkem; evidentně se jedná o fragment zazděného staršího okenního otvoru. I zde budí okenní ostění dojem druhotného sestavení.

V horní partii se omítka téměř vytrácí a ve smíšeném zdivu s převahou kamene registrujeme trojici obdélných půdních okének a svislý pás cihelného zdiva, souvisejícího s mohutným komínem; vpravo se popisované zdivo přikládá na spáru k severnímu boku západní hranolové věže (obr. 3:25).

b) Půdní prostory severního traktu

Sledovaný prostor půdy (obr. 8) leží nad celou plochou sledovaného traktu; na jihovýchodní straně obsahuje horní partie hranolové východní věže, na straně jižní je pak tento půdní prostor ukončen severní stěnou hranolové věže západní, ve které je druhotně proražen vstup do jejího interiéru. Výpovědní schopnosti prostoru jsou determinovány faktem, že ve třicátých letech 20. století krov zcela shořel. Požár zničil či poškodil i další dřevěné prvky včetně zděné konstrukce. Při následné důkladné opravě byly poškozené části přezděny a opatřeny plošnými omítkami pokrývajícími téměř všechny povrchy zdí. Vnější strana prostoru půdy je vymezena subtilní zídkou ze smíšeného zdiva s převahou kamene, s drobnými, dodatečně upravovanými okénky s cihelnými špaletami.

Z východní věže je zde patrná srovnaná koruna jejího zdiva, na které je v jižní a východní části situována cihlou dlážděná cca 70 cm široká chodbička, vymezená po stranách omítanými stěnami. Vnější zídka obsahuje ve své jižní partii dvojici nik. Západní z nich je pozůstatkem převětu (obr. 8:1). Má segmentový záklenek se zbytky omítek se zčernalým povrchem. Výklenek je cca 40 cm hluboký, ve spodní části je otevřen do zasypané šachty o půdorysných rozměrech cca 30 x 30 cm. Ve spodní části niku po stranách zužují cca 40 cm vysoké pilířky (vevázané do zdiva), při lici zdiva jsou zde patrné stopy po „uzavření“ této šachty subtilní cihelnou příčkou. Na koruně popsaných pilířků jsou po bocích rýhy po odstraněných tenkých deskách, v zadní části je část jedné desky dokonce dochována. Zdivo niky je kompletně cihelné (cihly 30 x 13 x 7 cm).

Další sousední nika je pozůstatkem střílnového okénka (vnitřní světlé rozměry v místě vyústění jsou 75 x 47 cm), vybaveného novým dřevěným překladem; pravá špaleta má půdorysně šikmý průběh, okénko se vně zužuje. Na ploše této špalety je rovněž dochován fragment ohořelé omítky. Vnější vyústění okénka je zaslepeno cihelnou plombou.

Pokračování zmíněné chodbičky severním směrem je z východní strany ohraničeno zdí se zbytky „předpožárové“ omítky, v ose východního průčelí východní věže je zeď prolomena dalším okénkem s dřevěnými překlady (bližším popisem těchto okének a vnější půdní zdi se zde nebudeme zabývat). Z vnitřní strany je tato chodbička vymezena cca 60 cm širokou zdí, která dále ohraničuje čtvercový prostor nad půdorysem interiéru 2. patra východní věže (místnost č. 31, obr. 8:2). Část jejich vnějších líců nese doposud „předpožárové“ omítky. Vnitřní stěny této zdi nejsou lícovány, působí dojmem konstrukce zděné „zvenčí“. Z této vnitřní strany jsou ve zdivu patrné otvory, způsobené zánikem subtilních dřevěných trámů (tyto otvory jsou zvenčí zaslepeny). V severní části západní stěny jsou patrné dva tyto ot-

vory, situované cca 10 cm nad sebou. Spodní z nich je tvořen dvojicí prvků vzájemně propojených, které se (ve svislé rovině) směrem do interiéru mírně rozbíhaly. Otvory míří šikmo vzhůru do interiéru věže. Osa otvoru je mírně vytočena k severu. Horní otvor je pozůstatkem jediného prvku; jeho průběh je půdorysně kolmý k lici zdiva, ve svislé rovině rovněž stoupá směrem do interiéru věže. Otvory podobné posledně popsanému jsou patrné ještě v jižní straně téže zdi a v severní partii východní zdi. Jižní partie téže zdi je zevnitř překryta násypem. V prostoru uzavřeném touto zdí je obnažen rub cihlové křížové klenby (cihly o rozměrech: 9 x 26 x ? cm).

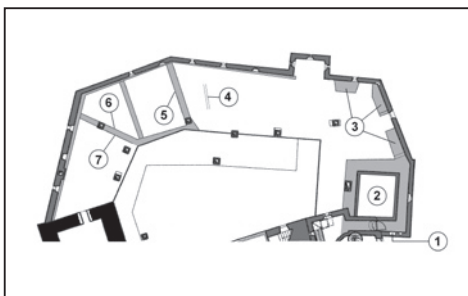
Severní líc východní věže je v půdním prostoru půdorysně deformován a pokryt novodobou omítkou, líc západní je dochován lépe a je zde patrný úsek budovaný z kamenného lomového zdiva za použití velkých kusů.

Podlaha severněji ležící partie půdy je oproti popsané části snižena. Po vnějším obvodu je vymezena trojicí bloků širokého zdiva, mezi nimiž lze tušit prostory zaniklých fasádních otvorů (obr. 8:3). Na jejich korunách je zde založeno pokračování půdní zídky s okénky.

Nad nerovný povrch půdy zde výrazně vystupuje vzednutí rubu cihelné klenby nad místností č. 22 (zdivo klenby zde přesahuje korunu dělicí zdi!).

Další plocha půdy nad klenbami místností č. 23 a 24 je téměř rovná. Ruby kleneb jsou zde patrné v podobě tvarově nepříliš jasných mas cihelného zdiva, místy vyčnívající nad zásyp. V západní části je v klenbním rubu patrná výrazná příčná drážka po zaniklé konstrukci, pravděpodobně po dřevěném trámu (obr. 8:4). Drážka je současná s budováním klenby. Čela klenby místnosti č. 24 přiléhají k západní zdi na spáru.

Nad hranolovým rizalitem je koruna obvodní zídky situována níže, její vyústění do prostoru půdy je na obou stranách novodobě přezděno. Prostor rizalitu byl osvětlen třemi okénky umístěnými v osách stěn. Tato okénka jsou budována zcela odlišně od ostatních otvorů prosvětlujících půdu. Jejich záklenek je segmentově sklenut, špalety se v půdoryse

Obr. 8. Hrad Buchlov, schéma půdorysu půdy severního traktu s vyznačením detailů uvedených v textu; černě je vyznačeno zdivo západní věže, tmavě šedě – zdivo v úrovni vodorovného řezu, světle šedě – zdivo pod úrovní vodorovného řezu, 2012. Kresba R. Vrla.

Obr. 9. Hrad Buchlov, půda, detail západního líce zdi, dělicí v 1. patře místnosti č. 24 a 25; bílé šipky ukazují na pozůstatky interiérových omítek dvojice klenebních čel, černá šipka míří na vodorovnou hranu, kterou je ukončena plocha omítek mladších, souvisejících s rovným stropem nad místností č. 25; pohled od západu, Buchlov 2012. Foto R. Vrla.

Obr. 10. Hrad Buchlov, taneční sál (místnost č. 24), pohled na západní stěnu místnosti, Buchlov 2012. Foto R. Vrla.

výrazně zužují až k příčné zdi, ve které je budován obdélný výřez vnějšího vyústění. Na vnější straně je jako překladu použito fošny (jistě se jedná o původní konstrukci). Západní okénko je druhotně zaslepeno. Nad úrovní podlahy půdy (násyp) je pod licem stěny s okénky patrná nízká partie širšího amorfního zdiva.

Prostor půdy v západní části je tvořen čtveřicí vzdemnutých kopulí rubů kleneb nad místnostmi č. 25–28. Nad č. 25 je klenba zesílena příčným pasem. Klenební konstrukce je zde ze stran ohraničena zdmi, jejichž koruny probíhají v nestejných výškách. Kromě zdi severní má nejvýše situovanou korunu zeď východní, na jejímž západním licem je dochována velmi zajímavá situace (obr. 8:5, obr. 9): Nad násypem kryjícím úžlabí mezi rubem klenby a zdí jsou dochovány výrazné pozůstatky interiérové omítky, ukončené nahoře průběžnou vodorovnou linií, ve které jsou místy dochovány zbytky nasazení omítky rovného stropu. Povrch omítky je opatřen několika vrstvami liček (bílé a šedé). Nad horní úroveň této omítky (a tedy nad úroveň zaniklého rovného stropu) vystupují dva fragmenty starší interiérové omítky s bílými ličkami na povrchu. Levá z nich vytváří nepravidelnou plochu, jejíž nejvyšší okraj leží cca 40 cm nad vodorovnou úrovní „dolní“ omítky. Fragment dlouhý asi 1,5 m se nachází v levé polovině stěny. V pravé půli této stěny je situace obdobná, horní okraj fragmentu omítky je zde však zčásti tvořen obloukovým průběhem s fragmenty náběhu omítky klenebního líce. Jedná se s největší pravděpodobností o stopu po zaklenutí, utvářeném obdobně jako v krajních polích klenby Rytířského sálu (klenba zde rovněž vytváří dvojici klenebních čel, obr. 10). Zdivo mimo tyto interiérové omítkové vrstvy je budováno zřejmě především z kamene, jeho povrch je zčásti pokryt hrubou omítkou (patrně zdicí omítkou stržená po povrchu).

Samotná zeď je v koruně široká cca 1 m a proniká obvodovou zdí severní (alespoň je to patrné ve spodní rozšířené části). Na jižní a západní stěně místnosti jsou rovněž dochovány fragmenty interiérových omítek, souvisejících se zaniklým rovným stropem.

Klenba nad místností č. 26 naléhá na východní zeď tak, že překrývá její líc; jihozápadní stěna nese rovněž výrazné pozůstatky interiérových omítek (obr. 8:6), jedná se opět o pozůstatek plochého stropu, horní partie této omítky leží však o něco výše než nad místností č. 25. Nad jejím horním ukončením rovněž přesahuje plocha starší omítky s ličkami s nepravidelným ohraničením. Zdá se, že se opět jedná o čelo klenby, jejíž konstrukce byla na spáru přiložena ke zdivu.

Na opačném lici této zdi (tedy nad severovýchodní stěnou místnosti č. 27) se rovněž nacházejí fragmenty pozoruhodné situace (obr. 8:7, obr. 11); ve východní části je zde dochována část klenebního čela, které mělo zřejmě půlkruhový průběh. Fragment klenebního čela je pokryt interiérovou omítkou s vrstvami bílých vápenných liček. V horní partii omítky měkce navazuje na zakřivenou rovinu klenby. Velmi pozoruhodná je skutečnost, že se zde dochoval i fragment vlastní konstrukce klenby – jedná se o cihelnou konstrukci ve vázanou (!) do popisované zdi.

Příčka mezi místnostmi č. 27 a 28 se v prostoru půdy nijak neprojevuje, na jihu půdu uzavírá stěna západní hranolové věže s druhotně proraženým průchodem do jejího interiéru. Zdivo věže nese stopy hrubé omítky. Kromě vysprávek je zdivo kamenné, jeho povrch nese stopy po požáru. Ve spodní partii zdiva věže nejsou dochovány žádné stopy po interiérových omítkách či klenbě.

c) Fotografická dokumentace z roku 1931

Dne 9. srpna 1931 došlo kolem 16. hodiny odpolední k tragickému požáru, který strávil střechy hradního jádra (Žižlavský 2006, 183). Vyhořelé půdní prostory se staly předmětem fotografického souboru, který je uložen v historickém fotoarchivu Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Brně. Na snímcích je již půda vyklizena od spá-

Obr. 11. Hrad Buchlov, půda, detail severozápadního lince zdi, dělící v patře místnosti č. 26 a 27; bílá šipka ukazuje na fragment omítky klenebního čela s pozůstatky zdiva klenby, pohled od jihu, Buchlov 2012. Foto R. Vrla.

Obr. 12. Hrad Buchlov, historická fotografie půdy severního traktu po požáru v roce 1931, pohled od jihu; napravo je destruovaná partie při západní zdi hranolového rizalitu (je zde patrná sendvičová konstrukce zdiva, líc pravé části zdi je zřejmě opatřen omítkou). U paty levé části se rýsuje otisk po horizontálním trámu – průběh dřevěné konstrukce je dále vidět až téměř k severozápadnímu nároží v pozadí. Kolem okénka v průhledu (napravo od nároží) jsou patrné dva symetricky situované svislé tmavší pásy (pravděpodobně opět jizvy po dřevěných konstrukcích). Dále vlevo je na vnější stěně patrná vodorovná tmavá linie (zdivo bez omítek). V popředí před vstupem do rizalitu je zachycena hromada suti ze zříceného zdiva, obsahujícího převážně vysoké cihly („prstovky“). Snímek z roku 1931. Fotoarchiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Brně.

padně je tento prvek vystřídán vydutou oblou plochou (obr. 16). Výjimku představuje místnost č. 11 v přízemí východní věže, která je z nádvoří přístupná poškozeným raně gotickým

lených zbytků krovů. Pro náš průzkum mají tyto záběry velkou důležitost, protože zachycují v dostatečné podrobnosti některé dnes již neexistující či nezřetelné situace:

Především si povšimněme výrazné hromady suti před prostorem půdy hranolového rizalitu (obr. 12). Materiál této suti je tvořen především cihlami („prstovkami“) a indikuje čerstvé zřízení nějaké konstrukce, zřejmě tenké příčky, oddělující půdu nad rizalitem od zbylých částí půdy.

Ještě zajímavější detaily jsou patrné u paty půdní zidky, situované západně od hranolového rizalitu. Na snímcích je zde patrná výrazná horizontální nika se zbytky průběžného dřevěného trámu, která je shora provázena hustým sledem kapes po trámech příčně ložených; tyto příčné trámy, jak je dodnes zčásti patrné, prostupovaly i na vnější fasádu zdi (obr. 12, 13). Nad prostorem Rytířského sálu (místnost č. 24) je zachycena změna výškové úrovně této konstrukce (obr. 13). Nad místností č. 26 pak tento horizontální pás končí. Zde je patrný průběh svislé niky (pravděpodobně se jedná opět o pozůstatek zazděného dřevěného prvku, další taková anomálie se rýsuje po pravé straně půdního okénka, obr. 3:26, 12).

d) Interiéry severního traktu¹

Pod zkoumaným severním traktem hradního jádra nalezneme pouze jediný sklepní prostor, nacházející se pod přízemní místností č. 14 s půdorysným přesahem k východu. Místnost je valeně zaklenuta, východní prodloužení je dodatečně.

Přízemí je tvořeno souborem valeně klenutých místností, přístupných z nádvoří dveřmi, v jejichž blízkosti se vždy nacházelo drobné větrací okénko. Obdélné výřezy těchto vstupů s mírně hrotitým či půlkruhovým završením byly opatřeny kamennými ostěnicími s okosenou hranou. Toto okosení se na trnožích ostění vytrácí buďto pravoúhlým zalomením k ploše otvoru, případně je ukončeno rovnou hranou, ze které vyrůstá subtilní jehlan s projmutými hranami, případně je tento prvek vystřídán vydutou oblou plochou (obr. 16). Výjimku představuje místnost č. 11 v přízemí východní věže, která je z nádvoří přístupná poškozeným raně gotickým

Obr. 13. Hrad Buchlov, půda severního křídla po požáru v roce 1931, pohled na severovýchodní část obvodové zidky, pohled od západu; napravo průhled do interiéru rizalitu, dole příčka mezi partiemi C a D. Ve spodní partii zidky jsou patrné prohořelé zbytky a otisky horizontálně položených trámů, lícujících s vnitřní stěnou zidky. Nad trámy jsou místy patrné pravidelně rozmístěné otvory po příčně ložených trámčích. Obdobné jizvy po dřevěných konstrukcích jsou zřejmé i v partii bližší rizalitu; horizontální trám je zde položen níže. U překladů okének je vidět, že prohořely až do vnější fasády. Snímek z roku 1931. Fotoarchiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Brně.

jimku tvoří bohatě zdobené portály s přetínavou profilací situované v místnosti č. 24 (obr. 5C, D). Místnosti v západní části traktu (č. 25–28) jsou završeny barokními klenbami, v místnosti č. 25 je dochováno čtyřdílné okno s pozdně gotickým ostěním orientované do nádvoří.

2) Pokus o interpretaci zjištění

a) Ke stavebním proměnám severního traktu do druhé poloviny 15. století

Předmětem velké části předchozích vědeckých bádání byla především (a zcela logicky) nejstarší pozdně románská etapa výstavby hradu (srovnej Plaček 2001, zde viz další literatura). Podle převládajících tezí staré jádro Buchlova, vystavené někdy v první polovině 13. století, obsahovalo dvě hranolové věže, které uzavíraly dispozici na východní a západní straně. Na jihu je identifikovaná stavba považována za pozdně románský palác, na severu pak bylo toto jádro uzavřeno mohutnou hradbou (srovnej obr. 2).

K této předpokládané pozdně románské podobě hradu předkládaný průzkum zásadní nové poznatky nepřinesl; umožnil však vyloučit předpoklad, že celek severní obvodové zdi jádra je pozdně románského stáří (Janiš–Kohoutek 2002). Části této zdi napojující se na dvojici hranolových, zřejmě pozdně románských věží, uzavírajících hradní jádro na východní a západní straně, jsou výrazně mladší (k celkovému stavebnímu vývoji traktu viz Vrla 2012).

Na základě nových poznatků můžeme uvést, že někdy v období druhé poloviny 13. století existuje v části plochy dnešního severního traktu minimálně trojprostorový palác s okny vybavenými v kameni sekanými ostěními (fragmenty těchto okenních otvorů byly lokalizovány na vnějším průčelí traktu – nacházely se v místech pozdějších pozdně gotických oken, obr. 3:16 a v partii č. 3/24; srovnej obr. 14, 15).

portálem a není osvětlena. V západní části je přízemí traktu výrazně poznamenáno ve-stavbou barokní kuchyně a pekárny (místnosti č. 16 a 17).

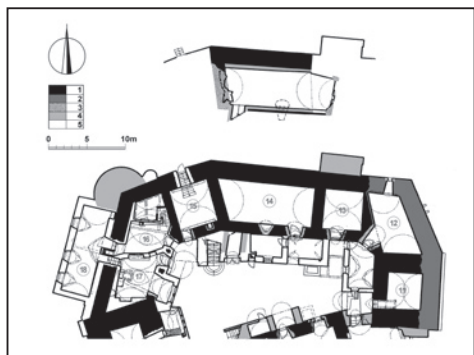
V patře (obr. 15) nalezneme nejatraktivnější hradní prostory vybavené křížovými, žebrovými klenbami (jedná se o místnosti č. 21–24). Klenební žebra jsou budována z cihelných tvarovek, jejich povrch je opatřen širokou vrstvou líček, které poněkud deformují linii jejich profilu. Žebra vyběhají plynule z plochy zdi; v půdorysně složitější místnosti č. 22 se tak děje v různých výškových úrovních (obr. 18). Klenební obrazce jsou povětšinou křížové, v nejrozsáhlejší místnosti č. 24 (rytířský sál) jsou krajní pole tvořena obrazci síťovými (srovnej obr. 10). Místnosti jsou propojeny vstupy, ve kterých je dochován soubor kamenných, pozdně gotických ostění obdélného či sedlového výřezu, zdobených převážně zkosením vnější hrany, které se na trnožích vytrácí pravouhlym zalomením k průchodu, případně šikmými ploškami sklopenými k ose průchodu, či je ukončeno vodorovnou hranou, ze které vyrůstá subtilní jehlan (obr. 16, obr. 19). Vý-

V následující době došlo k destrukci východní části tohoto paláce i východního průčelí přilehlé pozdně románské věže. Za touto havárií možná stojí statické problémy či neznámá přírodní katastrofa, vyloučit však nelze ani válečné poškození, které je některými badateli předpokládáno v době česko-uherských válek (Kohoutek 1995). Po tomto poškození byla zahájena výrazná přestavba prodlužující starý palác k východu (do dnešního rozsahu). Tato přestavba však nebyla zřejmě dokončena a již v průběhu realizace došlo k radikální změně záměru. Výsledkem této změny byla velmi kvalitní pozdně gotická přestavba traktu, jejíž části můžeme obdivovat dodnes.

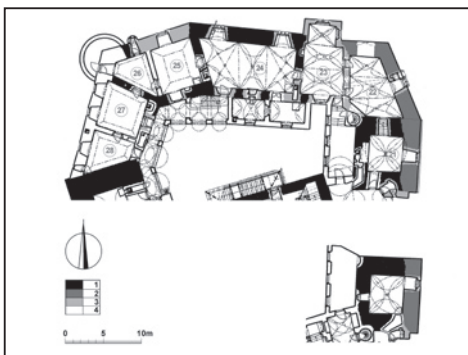
b) Pozdně gotická přestavba ve druhé polovině 15. století

Tato přestavba je přesvědčivě spojena s významnými zástavními držiteli hradu, kterými byli páni z Cimburka. Její dochované části se již v minulosti staly předmětem podrobného zkoumání. Zvláště se jedná o hodnocení heraldické výzdoby kruhových svorníků, situovaných v křížení klenebních žeborů v pěti místnostech s dochovanými žebrovými klenbami (Kasík 1999); čtyři místnosti se nacházejí v prvním patře severního traktu (místnosti č. 21–24), jedna pak ve druhém patře bývalé východní věže.

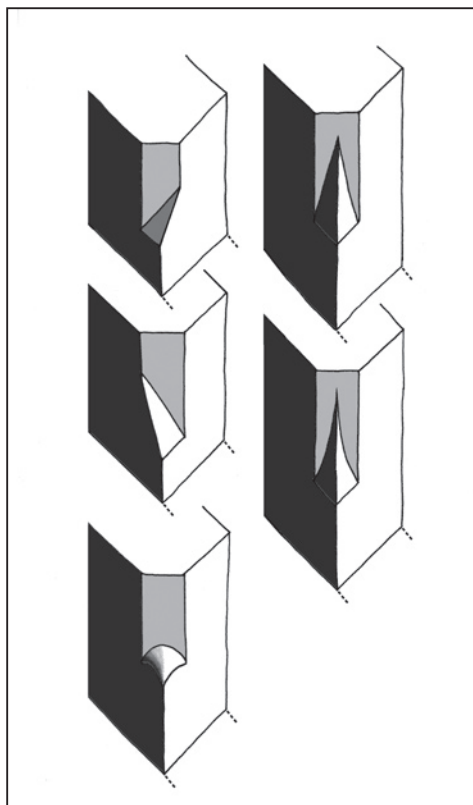
Raně gotický palácový blok, rozšířený později směrem k východu, byl nyní z vnější části obohacen o dva půdorysně odlišně utvářené rizality, hranolový a kruhový. Oba byly ve spodní partii vybaveny rozšířenými sokly, krytými římsami pultového sklonu. Spodní části těchto rizalitů byly až do výše podlah patra plné, v horní části pak obsahovaly prostory, tvořící součásti vzosných interiérů patra (předpokládáme, že takovýto prostor se nacházel i v patře kruhového rizalitu, jehož horní část se bohužel nedochovala). Pokud můžeme soudit, došlo ke kompletní přestavbě fasádních otvorů – okna starého paláce byla rozšířena a vybavena kvalitními kamennými ostěněními, totéž platí i o vstupech (kromě vstupu do přízemí východní věže se v traktu nesetkáme se starším než pozdně gotickým ostěněním dveřní-

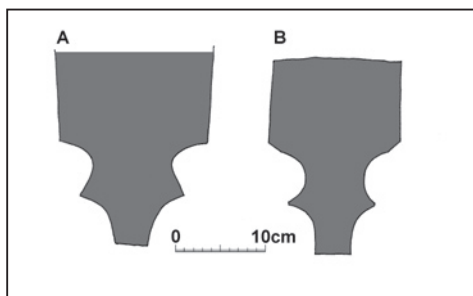
Obr. 14. Hrad Buchlov, půdorys sklepa (nahore) a přízemí (dole) severního traktu hradního jádra se zjednodušeným vyznačením předpokládaného stáří zdiv; jako podkladu využito aktuálního doměření, poskytnutého autorovi správou hradu; legenda: 1 – zdivo, budované od první poloviny 13. do počátku 14. století, 2 – gotická přestavba (do druhé poloviny 15. století), 3 – skála (sklep), 4 – pozdně gotická přestavba (závěr 15. a počátek 16. století), 5 – zdivo z pozdějších období. Čísla místností odpovídají odkazům v textu, 2012. Kresba R. Vrla.

Obr. 15. Hrad Buchlov, půdorys patra severního traktu jádra a 2. patra východní věže (vpravo dole) se zjednodušeným vyznačením předpokládaného stáří zdiv; jako podkladu využito aktuálního doměření, poskytnutého autorovi správou hradu; legenda: 1 – zdivo, budované od první poloviny 13. do počátku 14. století, 2 – gotická přestavba (do druhé poloviny 15. století), 3 – pozdně gotická přestavba (závěr 15. a počátek 16. století), 4 – zdivo z pozdějších období. Čísla místností odpovídají odkazům v textu, 2012. Kresba R. Vrla.

Obr. 16. Hrad Buchlov, kresebná schémata ukončení okosení na trnožích pozdně gotických dveřních portálů severního traktu, 2012. Kresba R. Vrla.

Obr. 17. Hrad Buchlov, zaměření profilu klenebních žeber; A – profil žebra v místnosti č. 21, B – profil cihelné tvarovky, uložené v hradním lapidáriu, 2012. Kresba R. Vrla.

pravděpodobně již raně gotické zdi, zaniklé před znovuvýstavbou přilehlé části vnějšího průčelí, obr. 15). Zatímco u východní části místnosti můžeme předpokládat již výše zmíněné zaklenutí žebrovou klenbou se síťovým obrazcem (odpovídajícím východnímu poli klenby Rytířského sálu), u západní části místnosti tomu bylo jinak. Stopy interiérové omítky, dochované v půdním prostoru, nasvědčují tomu, že se zde nacházelo jediné kle-

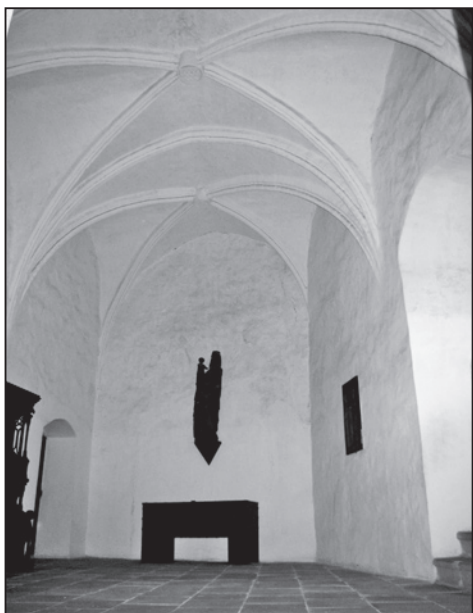
ho otvoru). Zmíněná nová okna byla čtyřdílná i šestidílná a osvětlovala architektonicky kvalitně vypravené prostory v patře. Je velmi pravděpodobné, že tehdy došlo i k výměně části zdiva vnějšího průčelí staršího paláce (obr. 3:17).

Místnosti v přízemí severního traktu byly opatřeny valenými klenbami, které napomohly ke sjednocení výškových úrovní podlah patra. Výjimku zde tvoří pouze interiéry bývalé východní věže, jejichž horizontální členění zřejmě navazuje na starší situaci. Každá z těchto místností byla vybavena vstupem přímo z nádvoří a drobným osvětlovacím okénkem.

Jak je již výše naznačeno, architektonicky nejkvalitnější prostory se nacházely v patře traktu. Byly vybaveny žebrovými klenbami budovanými z cihelných tvarovek (žebra) a v kameni sekaných svorníků s heraldickými motivy na spodních plochách. Cihelná žebra byla zřejmě od počátku opatřena omítkou a ličkou. Klenební obrazce byly různé; většinou se jedná o křížová pole a jejich řazení, v největším prostoru (Rytířském sále) jsou krajní pole sklenuta síťovými obrazci.

Oproti výsledkům předchozího bádání lze nyní konstatovat, že obdobně klenuté prostory se nacházely i západně odsud a že dochovaná znaková galerie není pravděpodobně kompletní. Dvojice klenebních čel, indikovaných omítkovými plochami v půdním prostoru (srovnej obr. 9), nasvědčuje tomu, že podobný síťový obrazec byl původně použit i u zaklenutí místnosti situované západně od Rytířského sálu. Nejsme schopni přesně rekonstruovat tehdejší rozsah této místnosti, ani půdorysné schéma jejího zaklenutí (srovnej obr. 2). Je možné, že v této době zaujímalu plochu dnešních místností č. 25 a 26 (subtilní příčka mezi těmito místnostmi je zřejmě až renesančního původu, i když v jejích místech můžeme předpokládat existenci starší,

Obr. 18. Hrad Buchlov, místnost č. 22, pohled na severní stěnu, klenební žebra vyběhají ze stěn v různých výškových úrovních, ve spodní části severní stěny je patrný obrys vyúštění zadržného okenního otvoru, napravo je zachycen vstup do arkýře, Buchlov 2012. Foto R. Vrla.

nými okny z vnější strany, ale i z nádvoří, vstup do patra byl řešen pravděpodobně ze dvora na úroveň pavlače, obíhající dvorní průčelí traktu. Místnosti byly mezi sebou vzájemně propojeny průchody, vybavenými v kameni sekanými portály (pravděpodobně i v západní části traktu).

Nad patrem traktu se nacházela nástavba lehčí konstrukce, o které svědčí pozůstatky dřevěných konstrukcí zachycených na fotografiích z doby po požáru hradu v roce 1932. Zřejmě se jednalo o vně vysunutě patro či střelecký ochoz. Tuto nástavbu tušíme na základě stop dochovaných na fotografiích z roku 1931 (obr. 12, 13, srovnej obr. 3:26).

Dosavadní znalosti nám neumožňují vyjádřit se k řešení fasád traktu, na základě soudobých analogií však můžeme samozřejmě předpokládat, že vnější omítky byly zdobeny zvýrazněnými paspartami či nárožními, srovnej např. nedaleký Nový Světlov (Vrla 2010).

c) Další stavební osudy severního traktu

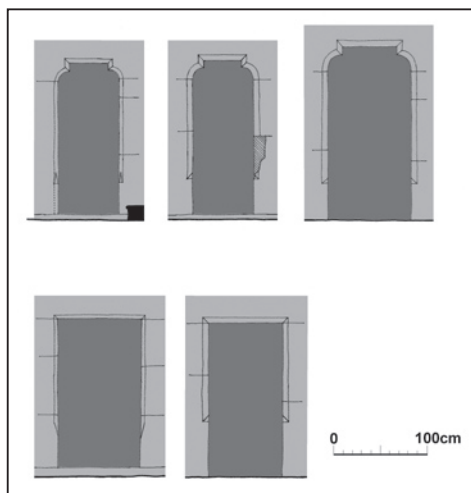
Pouze v krátkosti zde zmíníme další zásadní stavební úpravy, kterými byl severní

nební čelo s oblým průběhem horní hrany. U této půdorysně složitěji utvářené místnosti však můžeme předpokládat i její prostorové vyvinutí severozápadním směrem, tedy do interiéru v patře oválného rizalitu, kde můžeme opět předpokládat aplikaci žebrové klenby (srovnej obr. 2).

Existenci dalšího klenutého prostoru máme prokázáno i ve zbylé jihozápadní části traktu, přiléhající k boku západní hranolové věže (místnost měla pravděpodobně rozlohu dnešních místností č. 27 a 28). Na tvar této klenby upomíná už pouze oble završené omítané klenební čelo a nepatrná část cihelné klenební konstrukce; můžeme se pouze domnívat, že tato nepravidelně utvářená místnost mohla být zaklenuta dvěma poli žebrové křížové klenby.

Je tedy velmi pravděpodobné, že všechny prostory patra severního traktu byly v závěru 15. století vybaveny žebrovými klenbami. Je pravděpodobné, že v křížení žebor se podobně jako v dochovaných částech uplatňovaly kruhové kamenné svorníky s heraldickými motivy.

Tyto interiéry byly osvětlovány rozměrnými okny z vnější strany, ale i z nádvoří, vstup do patra byl řešen pravděpodobně ze dvora na úroveň pavlače, obíhající dvorní průčelí traktu. Místnosti byly mezi sebou vzájemně propojeny průchody, vybavenými v kameni sekanými portály (pravděpodobně i v západní části traktu).

Obr. 19. Hrad Buchlov, schematická zaměření vybraných pozdně gotických portálů vstupů v patře severního traktu jádra, 2012. Kresba R. Vrla.

Obr. 20. Hrad Buchlov, pokus o hmotovou rekonstrukci podoby severního traktu na počátku 16. století, pohled od severovýchodu, jako podkladu bylo použito fotografie plastického modelu hradu, který zachycuje jeho stav před úpravami v padesátých letech 20. století (model je součástí vstupní expozice hradu), 2012. Kresba R. Vrla za spolupráce PhDr. Petra Dvořáka.

trakt formován do dnešní podoby. Je pravděpodobné, že ještě v 16. století bylo zrušeno výše zmíněné lehčí patro (či ochoz) a nahrazeno dodnes dochovanou zdí s okénky, tvořící vnější obvod půdního prostoru (dnes mimo západní část traktu).

Důkladnou opravou a přestavbou prošel trakt v 17. století. Je velmi pravděpodobné, že tyto úpravy byly vyvolány statickou havárií severozápadní části vnějšího průčelí traktu, při kterém byly rozebrány (či se zřítily) velké části zdiva patra. Při této události vzaly za své i klenby západní části patra a horní partie kruhového rizalitu. Destruovaná část vnější zdi byla vyzděna znovu a do interiérů byly vloženy nové trámové stropy, jejichž pozůstatky jsou dochovány na půdě. Dílem této etapy je zřejmě i současná podoba oblé záchodové vížky, vybavené otvory v podobě klíčových střílen při východním boku kruhového rizalitu (obr. 3:20).

V této etapě vznikly i dochované nádvorní komunikační trakty.

Do roku 1737 jsou datovány nápisy na dvou kruhových terčích neckové klenby místností č. 25–28, které zde nahradily přes sto let staré trámové stropy. Obdobně utvářené klenby byly zřízeny i v přízemí a patře části dvorního traktu západně od studny.

Požáru, který v roce 1931 zcela zničil krovy sledovaného traktu, padla za obět i většina dřevěných prvků zazděných ve vnější zdi půdy.

Další úpravy z padesátých až šedesátých let 20. století probíhaly na hradě před jeho novodobým zpřístupněním.

Tato studie byla zpracována za podpory institucionálního úkolu vědy a výzkumu NPÚ č. 21301 – Vědecký výzkum a aplikace metod operativního zpracování stavebně historických a umělecko-historických průzkumů prováděných při obnově kulturních památek a nemovitostí v památkově chráněných územích.

Poznámky:

- 1 Popis rozsáhlých interiérů přesahuje rámec tohoto příspěvku, proto zde uvedeme pouze krátký přehled (srovnej obr. 14 a 15).

Literatura:

- J a n i š, D., K o h o u t e k, J. 2002: Hrad Buchlov a jeho úloha ve fortifikačním a správním systému středověké východní Moravy. *Slovácko* 44, 167–181.
- K a s í k, S. 1999: Znakové svorníky na hradě Buchlově. *Slovácko* 41, 215–244.
- K o h o u t e k, J. 1995: *Hrady jihovýchodní Moravy*. Zlín.
- P l a č e k, M. 2001: *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí*. Praha.
- V r l a, R. 2010: Nový Světlov, nové objevy. In: *Dějiny staveb: sborník příspěvků z konference Dějiny staveb 2010*. Plzeň, 73–85.
- V r l a, R. 2012: Poznámky ke stavebnímu vývoji severního traktu jádra hradu Buchlova. In: *Průzkumy památek*. II/2012, 185–209. Praha.
- Ž i ž l a v s k ý, B. 2006: *Buchlov: historie a příběhy hradu*. Hýsly.

Radim V r l a (n. 1961), pracovník Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Kroměříži se ve svém odborném zájmu soustřeďuje na kulturní památky a zvláště hrady.

New Knowledge About Buchlov Castle On the Turn of 15th and 16th Centuries

A b s t r a c t

The contents of the study is a presentation of one part of the research of the northern annexe of the Buchlov Castle. The research here proved the existence of the older palace annexe which was later adapted and in the end of the 15th century it was extensively rebuilt.

The reconstruction in the end of the 15th century was carried out by its lien owners the lords from Cimburk. Rooms of the high quality, such as those vaulted by rib-vaulting (pics 31, 35, 36, 40) are part of the reconstruction. The research proved that such vaulting could be found also in other rooms (pic. 2 rooms 25 and 26, maybe also 27 and 28). Two projections of the wall, one of rectangular and one of circular plan were built to the front. Quality jamb of windows and doors was also part of the reconstruction (pics 4, 5, 16, 19). In the upper part of the palace there were wooden constructions which originally supported the gangway or anther floor. Their remnants can be seen in historical pictures capturing the shape of the building after the fire in 1931 (pics 12, 13).

In the 16th century light constructions of the upper floor were replaced with a wall with a number of little windows brightening the loft.

Great building changes were brought along in the 17th century when a part of the late gothic vaults was destructed and replaced by flat ceilings. A large part of the western circumferential wall was newly built and the whole annexe was thoroughly repaired.

In the 18th century flat ceilings in the rooms number 25–28 were replaced with vaults. The latest minor repairs of the annexe were carried out in the 50s of the 20th century.

Neue Erkenntnisse über die Gestalt der Burg Buchlov an der Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die vorliegende Studie präsentiert einen Teil der Untersuchungsergebnisse über den Nordtrakt der Burg Buchlov. Diese Untersuchung bewies die Existenz eines älteren Palastflügels, der später adaptiert und gegen Ende des 15. Jahrhunderts umgebaut wurde.

Den Umbau am Ende des 15. Jahrhunderts ließen die Pfandeigentümer der Burg – die Herren

von Cimburk – durchführen. Zu den umgebauten Teilen gehören auch erstklassige Räume mit Rippengewölben (Abb. 31, 35, 36, 40). Die Untersuchung hat gezeigt, dass es solche Gewölbe auch in weiteren Räumen gab (Abb. 2, Räume Nr. 25 und 26, vielleicht auch 27 und 28). Am Außenportal wurden zwei Risalite angebaut: einer mit Rechteckgrundriss, der andere mit Rundgrundriss (Abb. 20). Umgebaut wurden auch Tür- und Fensterleibungen von guter Qualität (Abb. 4, 5, 16, 19). Im oberen Teil des Palastes befanden sich hölzerne Tragkonstruktionen für einen Wandelgang oder ein Stockwerk. Deren Reste sind noch auf historischen Fotografien zu erkennen, die den Stand nach dem Burgbrand 1931 erfassten (Abb. 12, 13).

Im 16. Jahrhundert wurden leichte Konstruktionen in der höchsten Etage durch das Mauerwerk mit mehreren Fenstern ersetzt, die den Dachboden durchleuchteten.

Das 17. Jahrhundert brachte große Baueingriffe mit, als ein Teil der spätgotischen Gewölbe zerstört und durch flache Decken ersetzt wurde. Neu erbaut wurde ein großer Teil der westlichen Außenwand und der ganze Flügel wurde gründlich rekonstruiert.

Im 18. Jahrhundert wurden die flachen Decken in den Räumen 25–28 durch Gewölbe ersetzt. Die letzten kleinen Adaptierungen in diesem Burgtrakt wurden in den fünfziger Jahren des 20. Jahrhunderts durchgeführt.